ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին	Կ. Պոլսոյ	համ.	10	Մէճ.
»	» Գաւառաց	»	12	»
Վեցամսեայ	» Կ. Պոլսոյ	»	5	»
»	» Գաւառաց	»	6	»
Օտար երկիրներու		»	21/2	Լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրուշ, երկու անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի:
Մէն մի թիւ 40 փարա արժած:

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ծանուց. Խմբագրութեան վրայ է:
Իւրաքանչիւր վճարովելիք նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պէտի ուղղել, Գալաթիա Եանի թիւ 193, Նօր Խան, Մասիսի գրասենեակը:
Ձանրու ծրարը չվճարուած նամակ չընդունիր:
Ջնջուած նամակ, յօդուած, եւ Լ. չեն դարձուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 23 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռակուզա 2 յունիս

Ալպանիայէն եկած տեղեկութեանց նայելով, Ալպանիացիք մայիս 31 ին Թուզիի չրջակայները պատնէշ մը գրաւեր են, զոր Գարատաղցիք թողած էին: Իսկ Գարատաղցիք, որք այժմ Կոլասինի կողմն ամփոփած են, վճռական ճակատամարտ մը փորձել որոշած են: Ալպանիացւոց ուժերը կը պակսի. Միտրիթա իրենց Բրէնք Պիպ Տօտա իշխանն Ալպանիոյ իշխան հրատարակել կուզեն, և իրենց երկրին օգնութիւն խնդրած են:

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Պետերպուրկ, 3 յունիս.

Ռուսիոյ կայսրուհին այս առաւօտ մեռաւ:

Լոնտրա 3 յունիս.

Այսօր Ազատականաց մէկ գումարման մէջ Պ.՝ Կլատսթօն՝ նախարարութեան աշխարհաւարութեանը վրայ բանախօսութիւն մ'ըրաւ. բացատրեց թէ հարկ է որ նոր կառավարութիւնը կարելի եղածին չափ չարունակէ աշխարհաւարութեան ընթացքը. բայց յարեց թէ Ազատականք ընդդիմադիր կուսակցութիւն եղած ժամանակ իրենց գործածած լեզուին վրայ պզջալու որ և է պատճառ մը չունին այժմ:

Փարիզ 3 յունիս.

Պ. Րոշֆորի և Պ. Քօէքլէնի միջև ծանուցեալ մենամարտն այս առաւօտ Զուիցերական հողին վրայ տեղի ունեցաւ: Պ. Րոշֆոռ ստամոքսէն վիրաւորեցաւ:

Աթէնք 3 յունիս.

Յունաստանի Ազգային Պանքային նոր փոխառութեան արժէթղթոց ստորագրութիւնն այսօր Ազգային Պանքային և Քրէտի Ֆինէրալի պաշտօնատանց մէջ սկսաւ: Այս նոր փոխառութիւնը նպաստաւոր ընդունելութիւն մը գտաւ, մանաւանդ հասարակութեան կողմէ:

Լոնտրա 3 յունիս

Օսմ. Քօնս.		10 7/8
Փոխ.	1865	11 3/4
»	1869	11 3/8
»	1871	67 1/4
»	1872	19 1/2
»	1873	11
»	Եգիպտ.	87 3/8
Անգղ. Քօնս.		99 3/8

Փարիզ 3 յունիս

Օսմ. Քօնս.		11,20
» Երկաթուղի		36,50
Դաղղ. »	5 0/0	119,20
» »	3 0/0 Նոր	85,93

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Կ. Պոլսոյ վճռաքննիչ (Իսթինաֆ) ատենին ընդհանուր դատախազ (Միւտտայի Ումումի) Յովհաննէս էֆէնտին Ադրիանուպօլսոյ նահանգին վճռաքննիչ ատենին ընդհանուր դատախազ անուանեցաւ:

—

Անգղիական նորընտիր դեսպան Պ. Կօշէն երէկ վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ. բայց այս առթիւ արարողութիւնն ինչ ինչ մասնաւոր պարագաներ ունեցած է, որք բացատրութեան կարօտ են:

Պ. Կօշէն շաբաթէ մ'ի վեր մայրաքաղաքս եկած էր, և վեհ. Սուլթանին ներկայանալուն այսչափ ուշանալը շատերուն զարմանք կու տար պատճառել: Բայց Անգղիական դեսպանը բանախօսութիւն մը պիտի ընէր առաջին անգամ վեհ. Սուլթանին ներկայանալուն առթիւ, և ըստ սովորականին՝ յիշեալ բանախօսութիւնն Օսմանեան նախարարութեան հաղորդուած էր կանխաւ: Արդ, կ'երևի թէ Բ. Դրան և Պ. Կօշէնի միջև կարծեաց անհամաձայնութիւն ծագեր է բանախօսութեան իմաստին և բառերուն վրայ. երեքշաբթի և չորեքշաբթի օրերը մինչև իրիկուն բանակցութիւններ եղեր են այս դժուարութիւնը լուծելու համար. բայց Պ. Կօշէն կը պնդէ եղեր թէ իր բանախօսութենէն բառ մը չկրնար փոխել և երէկ առաւօտ ալ այս խնդիրը տակաւին լուծուած չէր:

Այսու ամենայնիւ, կը կարծուէր թէ Պ. Կօշէն վերջապէս երէկ պիտի ներկայանար վեհ. Սուլթանին. ուստի ցերեկին ամեն պատրաստութիւնք տեսնուեցան. Տօլմա-Պաղչէի ծովեզրն արքունի կառքեր և վսեմութեան սպասեցին, և փոքր մը զօրք և զինուորական նուագարաններ ալ Բ. Դրան առջև շարուեցան, որպէս զի երբ Պ. Կօշէն կայսերական պալատէն Բ. Դուռը գայ՝ սովորական յարգանքը մատուցանեն նմա: Բայց որոշեալ ժամն անցած էր, և Պ. Կօշէն չէր երևեր: Բ. Դրան առջև սպասող զօրքերն ետ դարձան Սերասքերատ դուռն, և ամեն մարդ յոյսը կտրած էր. մինչև անգամ երէկ իրիկուն զրոյց կար թէ Պ. Կօշէն դարձեալ չէ ներկայացած վեհ. Սուլթանին. և Վագըթ լրագրին ալ, որ պաշտօնական գործողութեանց վրայ սովորաբար լաւ տեղեկութիւն ունի, կը ծանուցանէ այս առաւօտեան թուոյն մէջ թէ Պ. Կօշէն երէկ կայսերական պալատը չէ գընացած:

Իրողութիւնն այս է սակայն թէ Անգղիական նորընտիր դեսպանն՝ երէկ ժամը տասնին միջոցները շոգենաւով Տօլմա-Պաղչէ եկաւ, և անդ սպասող կայսերական կառքերը զինք Եըլտըզի պալատը տարին: Պ. Կօշէն հոն մէկ ժամու չափ կեցաւ, որ սովորականէն շատ աւելի ժամանակ մ'է. բայց յետոյ Բ. Դուռը չեկաւ: Այս մասին ուրիշ մանրամասնութիւններ ալ կը պատմուին, բայց ստուգութեան կարօտ լինելով՝ առ այժմ աւելի գրել չենք ուզեր:

Գալով Սըր Հէնրի Լէյըրտի մեկնելուն, որ ըստ առջի կարգադրութեան՝ Պ. Կօշէնը վեհ. Սուլթանին ներկայելու համար տակաւին մայրաքաղաքս պիտի մնար, լուր կը տրուի թէ Անգղիական կառավարութենէն հեռագիր եկեր էր որ անմիջապէս մեկնի Օսմանեան մայրաքաղաքէն: Ահա ասոր համար է որ Անգղ. նախորդ դեսպանն անհապաղ մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս չորեքշաբթի օրը:

—

Շատ անգամ դանդատուած է թէ Թուրքիոյ մէջ մամլոյ ազատութիւն չկայ: Բայց ասկէ աւելի սխալ գաղափար չկրնար լինիլ: Եւ յիրաւի, երբ Թէրճէմանը Հագիգաթ լրագրին երկու չաբաթէ ի վեր անսանձ սուտեր և զրպարտութիւններ կը հրատարակէ Օսմ. տէրութեան հաւատարիմ հպատակաց մէկ կարևոր դասուն դէմ, և երբ ոչինչ կը խնայէ ատելութիւնը ջատագովելու և Քրդաց և Հայոց միջև թշնամութիւն յարուցանելու, — երբ Թէրճէմանը Հագիգաթ առանց կընէ, անկարելի է ըսել թէ մամլոյ ազատութիւն չկայ: Աւելի ուղիղ կը լինի ըսել թէ Թուրքիոյ մէջ մամլոյ հաւասարութիւն չկայ. ըստ որում, եթէ Հայ լրագիրք փորձէին, ինչպէս անցեալ տարի ըրին, պէտք եղած պատասխանները տալ այդ մեկնութեանց լրագրին և նորա արբանեակներուն, — տարակոյս չկայ թէ այդ համարձակութիւնը շատ սուղ կը նստէր իրենց:

Առ այժմ, Թէրճէմանը Հագիգաթ տալու տարբեր գանելով, կ'ուրանայ Հայ ազգութիւն, Հայաստան, Քրդական հարստահարութիւն եւ: Իր յօդուածները ագխութեան և չարամտութեան հրաշակերտներ են:

—

Մայրաքաղաքիս գրեթէ բոլոր Գաղղիական լրագիրք, Սթամպուլ, Ֆար տիւ Պօսֆոր, Քուրիէ տ'Օրիան և Լա Թիւրքի, և յունական Նէօլոկոս լրագիրն աւելի կամ նուազ երկայն պատասխաններ կը հրատարակեն Թէրճէմանը Հագիգաթի Հայոց և Քրդաց վրայ գրածներուն դէմ: Թէ և այս պատասխաններն ի հարկէ թերի են, այսու ամենայնիւ, մեր օտարազգի պաշտօնակիցք ազգային չնորհակալութեան վրայ իրաւունք մը կ'ստանան այն համակրութեամբ զոր այս առթիւ կը ցուցնեն Հայ ժողովրդեան:

—

Երէկուան Թղթատարով եկած Անգղիական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Պ. Կլատսթօնի նախարարութիւնը նոր Կապոյտ տետրակ մը հրատարակած է փոքր Ասիոյ և Սուրիոյ վիճակին վրայ: Տէյլի Նիւզ կըսէ թէ այս հաւաքածոյն Արմենիոյ, Քրդաստանի և Սուրիոյ քրիստոնէայ ժողովրդոց կրած հարստահարութեանց մէկ նոր նկարագիրն է: Նոր Կապոյտ տետրակն 155 համար գրութիւններ կը պարունակէ, որք մեծ մասամբ Անգղիական հիւպատոսաց տեղեկագրերն են՝ 1879 յուլիս 7էն մինչև 1879 դեկտ. 26: Բարենորոգմանց գործադրութեան վրայ պնդելու համար Բ. Դրան քով Սըր Հէնրի Լէյըրտի ըրած ջանքերն ալ այս Կապոյտ տետրակին մէջ երկարօրէն պատմուած են: Թայմզ լրագիրն այս առթիւ տխուր խորհրդածութիւններ կընէ:

Թէրճէմանը Հագիգաթ լրագիրն, որ Հայոց վրայ իր մեկնական յարձակումները կը շարունակէ, միշտ կը դանդատի թէ Հայք շատ մը տեղեկութիւններ և յօդուածներ տպել տալով՝ Եւրոպա խաբած և այնպէս համոզել տուած են թէ իրենք անհնարին հարստահարութեանց ենթակայ կը լինին: Արդ, կը մնայ տեսնել թէ Հայաստանի և Քրդաստանի վիճակին վրայ պարբերաբար հրատարակուող Անգղիական այս Կապոյտ տետրակներն ալ Հայք կը խմբագրեն:

—

Երէկ եկած Անգղիական լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Սըր Հէնրի Լէյըրտ անցեալ շաբթու մէջ Տիարպէքիրի Անգղիական հիւպատոսին մի հեռագիրն հաղորդեր է Բ. Դրան, յորում Պ. Թրօթթըր Տիարպէքիրի գաւառին մէջ Քրդաց ի գործ դրած նոր հարստահարութիւնները ծանուցանելով՝ խնդրեր է որ հասարակային ապահովութեան պահպանութեան համար զօրք ղրկուի այն կողմերը:

Կը յուսամք որ Թէրճէմանը Հագիգաթ սխալներ չգտներ ապացուցանելու համար թէ այս Թրօթթըր կոչուած մարդն ալ Հայ մ'է:

—

Ճէրիտէի Հավատիս կը ծանուցանէ թէ վեհ. Սուլթանն ի մօտոյ հրամանագիր մը հանելով, Ալպանիացւոց բնակած բոլոր գաւառները պիտի միացնէ և Արնաւուտլուղ անուամբ առանձին նահանգ մը կազմէ:

—

Թնդանօթարանի վերատեսչութիւնն 200 թնդանօթաձիգ զօրք ղրկեց Դարդանէլի ամրութիւններն, և ի մօտոյ 600 հատ ալ պիտի ղրկէ: Յիշեալ ամրութիւնները պիտի քննուին և տկար կողմերը զօրացուին:

—

Քուրիէ տ'Օրիան կըսէ թէ քաղաքիս Անգղիական հասարակութեան քանի մ'անդամները միայն ներկայ գտնուեցան Սըր Հէնրի Լէյըրտի մեկնած ժամանակ հրաժեշտի ողջոյն տալու, և անոնց ալ Անգղիական հիւպատոսն յատուկ գիր ղրկեր էր որ ներկայ գտնուին:

—

Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռն 'ի մօտոյ շրջաբերական ծանուցագիր մը պիտի ղրկէ տէրութեանց՝ խոստանալով որ պայմանեալ բարենորոգմանց գործադրութեան հոգ պիտի տանի:

—

Գարատաղի սահմանագլուխը քննիչ յանձնախումբ մը ղրկելու համար Բ. Դրան ըրած առաջարկութիւնն Անգղիական կառավարութենէն մերժուեցաւ: Այս գործն ալ Պէրլինի դեսպանախորհրդին մէջ պիտի կարգադրուի:

—

Անգղիոյ երեսփոխանաց ժողովոյն մայիս 27 ի նստին մէջ Լորտ Սթրաթէյըն հարցուց թէ Պ. Կօշէն ինչպիսի պահանջէ որ Օսմանեան խորհրդարանը վերստին գումարի: Լորտ Կրանվիլ ըսաւ թէ Թուրքիոյ նկատմամբ Եւրոպական տէրութեանց ձեռք առնելիք միջոցները վերջնականապէս որոշուելու այնքան մօտ են այժմ, որ այս գործին վերաբերեալ բոլոր տեղեկութիւնք ի մօտոյ խորհրդարանին պիտի ներկայացուին: Անգղիական նախարարութիւնը մեծ հաճութեամբ պիտի տեսնէ լաւ կազմուած Օսմ. խորհրդարան մը. բայց, ինչպէս Լորտ Սոլսպըրի գիտէ, Օսմ. վերջին խորհրդարանն այլ և այլ թերութիւններ ունէր: Լորտ Սոլսպըրի ալ խօսք առնելով այն թերութեանց վրայ քանի մը խօսքեր ըրաւ, զորս արժան չեմք համարիր ընդօրինակել: Անգղիոյ արտաքին գործոց նախորդ նախարարին կարծիքն այն է որ ապահովութիւն պէտք է կենալ նոր խորհրդարանին համար:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՕՍՄԱՆԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		11,39
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12,
Կէս օրին		12, 1
Բանքէյի Երկաթուղի	Ֆր.	36,50
Թղթադրամ	Օսմ. Լիր.	1109
Թրամվայ	»	340

ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՅ

23 Մայիս

Անգղ. լիրա	դր.	110 8
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 37
Իմբերիալ Ռուս	»	90 17
Ռուսական թղթդրմ. 3 րուբ.		52 քուր.
Պէշլիկ	դր.	51 25
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 34
Հինգլոց	»	208 30
Մէթալիք	»	211 20
Գլինձ	»	510
5 փարանոց	»	360

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թէրճէմանը Հագիգաթ լրագիրը լաւ համոզուած լինելով թէ ինք ճշմարտութեան հետ գործ չունի, զրպարտութիւններ կը տեղայ Հայոց վրայ, փորձելու համար անշուշտ թէ՝ ինչպէս Հայաստան—բառն Քրդաստան բառը կանցանէ, նոյնպէս ալ Քրդական հարստահարութիւնք բառն ալ արդեօք Հայկական հարստահարութիւնք բառերը կրնա՞յ անցանել: Ինչպէս մեր բոլոր ընթերցողք կրնան գուշակել, նոյն իսկ մեր գոյութեան սիրոյն համար կ'զգուշանամք այս նկատմամբ իր հետ վիճաբանութեան մտնելէ: Բայց այդ լրագրին իր երէկուան թուոյն անհեթեթ սուտ մը կը հրատարակէ, զոր կարելի չէ անպատասխանի թողուլ: Կը ծանուցանէ թէ վանայ Հայ արքեպիսկոպոսը ժողովի մը մէջ յայտարարեր է թէ Քուրդք վայրենի են, և անոնց չարագործութեան պատիժ լինելու համար՝ պէտք է թող տալ որ անօթութենէ մեռնին: Թէրճէմանը Հագիգաթ եղ և մակդիրներն ալ կը շնորհէ Հայ արքեպիսկոպոսին:

Արդ, ո'չ միայն այս լուրն բոլորովին անհաւատալի սուտ մ'է, այլ և ստոյգ է որ վանայ Հայկ. յանձնախումբն Հայ սովելոց բաժինն եղող պարէնով թշուառ Թուրք և Քրդաբնակներ ալ նպաստած է: Այսօր հանրածանօթ ճշմարտութիւն մ'է որ Հայաստանի սովը մասամբ մ'ալ Քրդական հարստահարութեանց արդիւնք է. այսու ամենայնիւ, վանայ Հայք վեհանձնութեան և մարդասիրութեան ազնիւ և փառաւոր օրինակ մը տուած են աղքատ Քիւրտերուն հաց բաշխելով մի և նոյն փուռերէն, յորս յանձնախումբն Հայ սովելոց համար հաց կը պատրաստէր: Թէրճէմանը Հագիգաթ, որոյ համար կըսուի թէ կառավարական ախմբոց հետ յարաբերութիւն ունի, կրնայ այս նկատմամբ տեղեկութիւն առնել վանայ կուսակալ Հասան փաշայէն:

—

Ազգային Սահմանադրութեան 20րդ տարեդարձի Մասնաժողովը կը խնդրէ մեզնէ ծանուցանել թէ, տարեդարձի հանդէսին յատկացեալ նուագածուաց խումբն յառաջիկայ կիրակի առաւօտ ժամը 12 ին Սամաթիոյ Հայկական ընկերութեան գրասենեակը պիտի գտնուի, և անտի նուագելով Ազգ. Հիւանդանոց պիտի մեկնի ճիշդ ժամը մէկին: Երեկոյեան ժամը 11 ին ալ հանդիսավայրէն դարձեալ Հայկական ընկերութեան գրասենեակը պիտի երթայ և մինչև ժամը կէս նուագէ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Անցեալները Պալքանի նորակոչ գաւառաց վրայ ակնարկ մը ձգած էինք։ Ասոնց վիճակը տխուր լինելու արժանաւորութենէ շատ հեռի է մինչ։ Իսլամ բնակչաց իրական դժգոհութեան պատճառներ տրուած են և կը տրուին, ուստի ապստամբութիւնն և ծայրայեղ զրպարտութիւնը կը տիրէ։ Իսլամաց և Պուլղարաց միջև դժնդակութիւնն ու ատելութիւնն յետին ծայրն հասած է՝ երկու կողմն ծայրայեղ ընթացից պատճառաւ, և յայտնի կը տեսնուի որ Պուլղարք գրեթէ գրութիւն մ'ընդունած են արմատախիլ ընելու Մահմետական տարրըն, որ երբեմն իշխող էր։ Այս վերջինն ոչ միայն իւր իշխանութիւնն և անոր յարակից չահերն ու առանձնաշնորհութիւնները կորուսած է, այլ և իւր կրօնական ըղձացմանց դէմ ամեն օր յարձակում և արհամարհանք կը տեսնէ։ Մզկիթներ և Մինարէներ կը քանդուին։ Սօֆիայի մէջ ամբողջ փողոցներ շինուած են Իսլամաց դերեզմանաքարերը կոտրելով։ Բնական էր որ Իսլամք այս տխուր տեսարաններուն առջև յուզուելով և գրգռուելով յուսահատութեան մէջ իյնային, յորմէ վրէժխնդրութեան և ապստամբութեան ելնելու քայլ մը միայն կը մնար։ Պուլղարք իրենց նոր ձեռք բերած իշխանութիւնն ամենայն խստութեամբ գործածեցին Իսլամաց վրայ, և ասոնց ապստամբած տեղերը պաշարման վիճակի մէջ հրատարակեցին, Իսլամ բնակչաց զէնքերն առին, և անոնց զինուորական ծառայութեան վերաբերեալ հրամանագիրն՝ հակառակ անոնց ամեն բողոքանաց՝ ետ չառին, և զանոնք քաղաքային իրաւունքէ զրկելով ստրկութեան մէջ դրին։ Վերջապէս այս ամեն անիրաւութիւնք երկու տարերաց միջև վիհ մը բացած են, զոր թերևս ժամանակը կարենայ բառնալ, բայց առայժմ բաւական մեծ է։ Ազգային ժողովին որոշմամբ պատերազմի նախարար Էհրէնռօթ Ռուս զօրավարն անձամբ պիտի ուղղէ զինուորական գործողութիւններն իսլամ յեղափոխականաց դէմ, և թերևս Բոսնիոյ և Հերցեգովինայի ապստամբութեանց զուգողութիւնները պիտի յիշեցնէ։ Մերթ ընդ մերթ Պուլղար ազգային զօրաց և Իսլամաց միջև կռիւներ տեղի կ'ունենան, և Իսլամներէն բռնուած գերիները Վառնա և Ռուսճուք կը փոխադրին։

Արևելեան Ռումէլիի մէջ Պուլղարաց ընթացքն աւելի կատաղի է Իսլամաց դէմ։ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ Պ. Կլատսթոնի հարցում մ'եղաւ Այդոսի կողմն Իսլամաց վրայ 'ի գործ դրուած բռնութեանց նկատմամբ, և Անգլիոյ առաջին նախարարը պատասխանեց թէ Անգլիա Իսլամաց և Քրիստոնէից միջև խտրութիւն չըներ, այլ պիտի պահանջէ որ գործը քննելով յանցաւորները պատժուին։ Անտարակոյս Անգլիոյ այս պահանջն օրինաւոր է, քանզի Պուլղարաց 'ի գործ դրած բռնութիւններն աչքէն վնաս կը պատճառեն Արևելեան Քրիստոնէից չահերուն, որոց համար առ երբեմն եղած էին այնչափ բանակցութիւնք և մեծ պատերազմ մը։

• •

Իրաւունք ունէինք անցեալ օր Թէքէեանը Հաղլըդըթի Քուրդին յօդուածներուն չափազանց կարևորութիւն չտալու։ Արդարև, այդ թերթը կը շարունակէ իւր ձախող ճակատամարտն՝ իբր թէ «Հայկական խնդիր մը» հերքելու համար։ Բերայի թերթերն հեգնութիւններով ընդունեցին Թէքէեանը Հաղլըդըթի արտառոց հրատարակութիւններն. ասոր վրայ Քրդասէր թերթը բոլորովին չափը կորսնցուց, և իրօք ցոյց տալու թէ օգտերուն մէկ երկու օրէ 'ի վեր սառցած Քրդամոլութիւնը վտանգաւոր ազդեցութիւն մ'ըրած կ'երևի իւր միայն գործարանաց վրայ, որք թերևս բժշկական խնամոց կը կարօտին։ Թէքէեանը Հաղլըդըթ պատմութիւն մը կ'ընէ նաև, որուն հերքումը կը թողումք որու որ անիկ է։ Վանայ մէջ բարձրաստիճան Հայ եկեղեցական մը՝ ըստ Թէքէեանը Հաղլըդըթի՝ ըսեր է եղեր սովելոց նպաստից յանձնախմբին մէջ թէ Քուրդերուն օգնելու չէ, որպէս զի անօթութենէ մեռնին և Քրիստոնեայք անոնց բռնութիւններէն ազատին։ Ասոր վրայ Թէքէեանը Հաղլըդըթ կը յարէ թէ այսպիսի խօսք մը թէպէտ Հայ եկեղեցականի մը բերնէն ելած լինի, ցաւալի և «էչէքճէ» է։ Այս դիտողութիւնը պաշտօնապէս հերքման և բողոքի պէտք ունի։ Իսկ անոր բոլոր Հայոց համար թշնամանիչ կերպարանքին գալով, Թէքէեանը Հաղլըդըթ անով աւելի ինքնիրեն ղունչականութիւնը հաստատած է։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐՆ
ՆՈՐ ՁԵՒԸ

Պօլիտիքի նոր լրագիրն, որ Ռուսական աշխարհաքաղաքականութեան ջատագով լինելու համբաւն ունի, Թուրքիոյ նկատմամբ Եւրոպիոյ ձեռք առած միջոցներուն բուն հանգամանաց վրայ հետևեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ։

«Լորտ Կրանվիլ Պ. Կլատսթոնէն նուազ պնդած չէ Թուրքիան իւր արդի սահմանաց մէջ իբրև անկախ պետութիւն պահպանելու կարևորութեան վրայ։ "Կը փափաքիմք, ըսաւ Անգլիոյ արտաքին գործոց "Նախարարն, որ Սուլթանին վեհապետութիւնը պահպանուի. կը փափաքիմք նաև որ այն սահմաններն, "յորս կ'իշխէ, չնուազին. բայց հաւասարապէս կը փափաքիմք նաև "որ այս վեհապետութիւնը Սուլթանին բազմաթիւ հպատակներուն բարի և արդար կառավարութեան հետ միասնեղ ընթանայ։" Լուրջ և խոհեմ քաղաքագէտի մը լեզուն է այս։ Արդէն բոլոր այս յայտարարութիւններէն կը հասկցուի թէ Պէրլինի դաշնագիրն այն ասպարէզն է, որոյ վրայ պիտի սահմանափակի Եւրոպիոյ գործողութիւնը։ Յիշեալ դաշնագրին սահմաններէն անդին պէտք չէ մնալ, բայց անկէ անդին ալ՝ ըստ մեզ՝ բաղդական գործերը կ'սկսին։ Պէրլինի դաշնագրին ոգին և տառն 'ի կիր արկանելով՝ ներկայ վիճակին բարեփոխական պէտքերը պիտի հոգացուին։ Օսմանեան կայսեր խնամակալութեան մը ներքև դրուին և տեական ճնշման մը գործադրութիւնն, որով Թուրքերն հարկադրեն ո՛չ միայն քրիստոնեայ ժողովրդոց պահանջած և իրենց խոստացած բարենորոգումները տալու, այլ և իրենք զիրենք բարենորոգելու, բան մը զոր չեն խոստացած ընել, — ասոնք, ըստ մեզ, դուրս են այն սահմանէն, որոյ մէջ յարմար է որ Եւրոպա մնայ, խոհեմապէս և ազդուապէս գործել կարենալու համար, այնպէս որ շատ բանի ձեռնարկելով ամենն ալ անկատար չթողու։ Եւ յիրաւի, բոլոր տէրութեանց և ի մասնաւորի Անգլիական նախարարութեան համոզումն այս է կարծեմք թէ իրենց միտքն Արևելեան խնդիրը վերստին բանալ չէ։ Ընդհակառակն, տէրութեանց նպատակն՝ եթէ ոչ զայն գոցել, — որովհետև մեծամտութիւն կը լինի այդպիսի արդիւնք մը յուսալ, — գո՛նէ զինադուլ մ'ընել և տեական խաղաղութիւն մը ձեռք բերել է, քրիստոնեայ ժողովրդոց ապահովելով այն գոհացմունքն և օրինական իրաւունքները, զորս Պէրլինի դաշնագիրն հաստատեց ի նպաստ անոնց։ Այն իրողութիւնը թէ Անգլիոյ նախաձեռնութեամբ առաջարկեալ դեսպանախորհուրդը պատահաբար ի Պէրլին պիտի գումարի, ո՛չ միայն Յունաստանի սահմանագլխոց խնդրով զբաղելու, ինչպէս քանի մը հեռագիրներ կը ծանուցանեն, այլ և Պէրլինի դաշնագրին գործադրութեան հետ վերաբերութիւն ունեցող և տակաւին առկախ մնացած ուրիշ խնդրոց ալ կարգադրութեան զբաղելու, — ահա այս իրողութիւնը, կ'ըսեմք, նոր ապացոյց մը պիտի լինի թէ այն գործն, որուն Անգլիական նախարարութիւնը կը հրաւիրէ տէրութիւնները, վերահաստատելու սկսած գործին շարունակութիւնն ու հաստատութիւնը միայն պիտի լինի։»

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Պուլղարք Արևելեան Ռումէլին կատարելապէս Պուլղարական գաւառ մը ընելէ յետոյ, իրենց աչքը Մակեդոնիոյ վրայ տնկած են, զոր նոյնպէս Պուլղարական գաւառ մ'ընելը դիւրին գործ մը կը համարին։ Փիլիպէ հրատարակուող Մարիցա անուն Պուլղար լրագիրն իւր մայիս 28 թուով հետևեալը կը հրատարակէ այս նկատմամբ։

«Այժմ տարակոյս չկայ թէ այն ինքնակառավարութեան (սէլֆ-կովէրնմընթ) դրութիւնն, որ օր մ'ի հարկէ պիտի հաստատուի Մակեդոնիոյ մէջ, մեծամասնութեան բուն սկզբունքին վրայ հիմնեալ պիտի լինի։ Արդ, յիշեալ նահանգին ժողովրդեան մեծամասնութիւնը Պուլղար է, և դէպքերն ի մօտոյ զայն պիտի հաստատեն, ինչպէս արդէն հաստատեցին մեր փոքրիկ ինքնօրէն երկրին (Արևելեան Ռումէլիի) համար, հակառակ բոլոր այն ջանից և վատնուած բոլոր դրամներուն, որովք ասոր հակառակն ապացուցանել կ'ուզէր։ Կը կարծուի սակայն թէ այս անգամ Եւրոպա երկու տարի առաջուան չափ դիւրութեամբ չպիտի խաբուի, երբ վճարուած անտարբներ և սուտ վկայութիւններ կը հրատարակուէին ցուցնելու համար թէ Պալքանեան թերակղզւոյն երկու երրորդը մի միայն Յոյներէ բնակեալ էր։ Եթէ լուրջ քննութիւնք լինին, հաստատապէս համոզուած եմք որ պիտի ապացուցանեն թէ, Փիլիպպոսի և Մեծին Աղեքսանդրիոյ նախկին թագաւորութեան երկրին մէջ (Մակեդոնիա) աւազակութեան և փաշայական ու կղերական ապականութեան լուծին ներքև բնակող մէկ միլիոն ժողովրդեան կէսէն աւելին մեր ազգակիցներն են։ Մէկ քառորդն Իսլամ և Վալաք է, և ինչպէս Արևելեան Ռումէլիի մէջ, նոյնպէս հոն ալ Յոյներն աննշան և անհանդարտ փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն։»

ՊՈՒԼՂԱՐԻԱ

Թայմզ լրագրոյն Պուքրէշ նստող թղթակիցը Պուլղարիոյ և Արևելեան Ռումէլիի մէջ Պուլղարաց և Իսլամաց միջև տեղի ունեցած վերջին անկարգութեանց վրայ հետևեալ տեղեկութիւնները կուտայ։

«Սև ծովու Պուլղարական եզերքէն եկած կէս պաշտօնական տեղեկութիւնք Պալքանի լերանց այդ կողմի գեղերուն մէջ տեղի ունեցած վերջին դրգռութեանց մանրամասնութիւնները կուտան։ Տասն երկուքի չափ գեղերու անուններ կը տրուին, զորս Պուլղարք քանդած են, և չափազանցութեամբ՝ քսան գեղ քանդուեցաւ ըսողներ ալ կան։ Այս գործն ընող զօրութիւնք 2000 հոգւոյ չափ են եղեր, Պուլղար ոստիկաններէ, ազգային զինուորներէ, և միլիցիական ընկերութեանց անդամներէ և զինեալ գեղջուկներէ բաղկացեալ, իրենց հետ ունենալով ամեն ազգէ բազմաթիւ աւազակք։ Այս աղետալի շարժման ծագումն և յառաջխաղացութեան եղանակն ուշադրութեան արժանի են։ Խռովութիւնք քանի մ'անհատից միջև տեղի ունեցած վէճէ մը ծագում առաւ, վէճ մը, որ ուրիշ երկիրներու մէջ՝ սովորական պարագայից ներքև՝ կարևորութենէ զուրկ պիտի լինէր։ Բայց ահաբեկեալ Պուլղարք, թերևս այնպիսի գլխներէ դրդեալ, որք աւարառութեան առիթ մը կը փնտռեն, կարծեցին թէ Թրքական ապստամբութիւն մ'սկսած էր, և թէ իրենց աշխարհակալութիւնը պէտք է լինէր Իսլամաց աչքն իրենք նախ փախցնէին։ Անոնց երկիւղն և արեան ծարաւն 1876 ի Պուլղարական կոտորածին պատճառ եղան, և Պուլղարիոյ և Արևելեան Ռումէլիի Իսլամ բնակչաց դէմ եղած դրդութեանց մէջ ալ նոյն ազդեցութիւնք տեսնուած են։

«Արևելեան Ռումէլին այնքան երևակայական խռովութիւններու և յուզմանց 'ի դէպ երևնալը տեսած են, որ ագէտ դասերն իրենց արդի անկախութեան տևականութեանը վրայ մեծ վստահութիւն չունին, ասոր համար է որ Թրքական գերիշխանութեան երևակայական վերադարձնունդ մը տեսնելնուն պէս՝ բռնական արարքներու կը դիմեն։ Մէհմէտ Ալի և Սիւլէյման փաշաներուն զօրքերէն քանի հարիւրներ Այտոսի և Շումլայի գաւառաց գեղերը դարձան՝ իրենց հետ տանելով նաև իրենց զէնքերն՝ երբ Օսմանեան բանակները կատարելապէս յաղթուեցան։ Հետևաբար Պուլղարք այնպէս համոզուած լինելով թէ այդ կողմերն ամեն ոք ծածուկ հրացան կը պահէ, ամենափոքր շփոթութիւն մը զգուշական խիստ միջոցներու պատճառ կը լինի։»

ՊԱՍՐԱՅԻ ԽՆԴԻՐ

. . . Խմբագրութիւն.

Լրագրոյդ 2611 թուոյն մէջ «Պասրայի խնդիր» մակագրով և Մաղաքիա վարդապետի ստորագրութեամբ նամակ մը հրատարակուած է, որով յիշեալ վարդապետն այս խնդրոյն համար իւր Պոլիս գալը և ամսէ մ'ի վեր Պատրիարքարան երթևեկելը յայտնելով կ'ջանայ ցուցնել որպէս թէ Ազգ. Վարչութիւնը փոյթ չէ տարած ցարդ խնդրոյն լուծում մը տալու։

Նախապէս չմոռնանք յայտնելու որ Պաղտատ և Պասրա միացեալ վիճակ ըլլալով, անկէց առաջ առաջնորդութիւնը նոյն ինքն Մաղաքիա վարդապետ կը վարէր, որ Ս. Երուսաղէմի միաբանութենէն զրկուած էր հոն Ազգ. Վարչութեան առաջարկութեամբ, և 5 տարի շարունակ այս պաշտօնին մէջ մնալէ ետև կամովին հրաժարական մատուցած էր, զոր Ազգ. Վարչութիւնն ընդունելով որոշեց վերստին Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարել որ հրաժարելոյն տեղ դարձեալ իր միաբանութենէն մէկը զրկէ յԱռաջնորդութիւն Պաղտատու։

Այն որոշումն եղած միջոցին էր որ Պասրայի խնդիրը ծագեցաւ, իրարու հակառակ այլ և այլ գրութիւններ հասնիլ սկսան, և Ազգ. Վարչութիւնը մինչդեռ Մաղաքիա վարդապետ Պոլիս եկած չէր, խնդիրն ի նկատ առնելով Ս. Երուսաղէմի Ս. Պատրիարք Հօր յանձնարարեց որ բանիբուն վարդապետ մը փութացնէ Պաղտատի առաջնորդութիւնը վարելու և միանգամայն Պասրայի խնդիրը քննելու համար։ Իսկ երբ Մաղաքիա վարդապետ Պոլիս հասաւ, Ազգ. Վարչութիւնը Պասրայի խնդրոյն մանրամասնութեան վրայ իրմէն տեղեկագիր մ'առնելով, անոր պատճէնը զրկեց Ս. Երուսաղէմ, որպէս զի զրկուելիք քննիչին յանձնուի և ըստ այնմ պէտք եղած քննութիւնն ի գործ դրուի։

Այս բացատրութիւնս կը հասկցնէ որ Ազգ. Վարչութիւնը չէ թէ անփոյթ մնացած, այլ շատոնց կարևորութիւն տուած է Պասրայի խնդրոյն, և կ'սպասէ քննիչին կողմէ գալիք տեղեկագրին՝ որ պարտաւորապէս անօրինէ։

Իսկ գալով այն կէտին, որուն վրայ ազգայնոց ասկումը կը հրաւիրէ յիշեալ Վարդապետ, և այն է Պասրայի մէկ հին եկեղեցւոյ աւերակին 4-5 տարիէ ի վեր Հրէի մը ձեռքն անցնիլը և գինետուն ըլլալը՝ զոր այս անգամ իմացած է Ազգ. Վարչութիւնը, շատ զարմանալի է որ Մաղաքիա վարդապետ 5 տարի Պաղտատի և Պասրայի միացեալ վիճակաց առաջնորդութիւնը վարած միջոցին բնաւ այդ կէտին վրայ պաշտօնական բողոք և տեղեկութիւն չէ հաղորդած Ազգ. Վարչութեան, և հիմայ իր հրաժարելէն ետև կուգայ Վարչութեան բողոք կը բառնայ և անմիջական լուծում կը պահանջէ, որպէս թէ Պոլսէն այնչափ հեռաւորութիւն ունեցող տեղ մը պատահած և քանի մը տարին ի վեր հինցած խնդրոյ մը կարելի ըլլար առանց հարկաւոր քննութեանց արագ լուծում մը տալ։

Մնամ Ձերդ
Դիւանապետ Թօփճեան

20 Մայիս 1880
ի Պատրիարքարան Հայոց
Կ. Պոլիս

ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԵՒ
ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պէրպէրեան բարեհամբաւ վարժարանի Սանուց ընկերութիւնն այս անգամ ալ իւր հասոյթէն 5 ոսկի նուիրած ըլլալով Ազգասէր-Հայուհեաց ընկերութեան, այս առթիւ քաջալերական նամակ մը ուղղած է նմա, զոր հաճութեամբ կը հրատարակեմք իւր պատասխանին հետ։

1880 մայիս 20

. . . Ատենապետ Գործ. Ժողովոյ Ազգասէր Հայուհեաց ընկերութեան

Պատիւ ունիմք յղել Ձեզ ընկերութեանս հասոյթէն 5 ոսկւոյ գումար մը, զոր ընդհանուր ժողովն իւր Ե. նիստին մէջ քուէարկեց ի նպաստ ազգաշէն 'ընկերութեանդ։

Ընկերութիւնս իւր առաջին քայլերն դեռ նոր կ'առնու և Դպրոցասիրաց-Արևելեան և Կիլիկեան ընկերութեանց ձեռօք իւր նախնական նպատակներն արական սեռի դաստիարակութեան ընելէ յետոյ, այժմ կը փութայ նոյս գումարով իւր առաջին օգնութիւնն ընձեռել իգական սեռի դաստիարակութեան։

Ընկերութիւնս քաջ կը ճանչէ մեծութիւնն այն նպատակին յոր կը ձգտիք. գիտէ թէ ազգերու փրկութիւնն իւրեանց դաստիարակութենէն կախումն ունի, թէ Հայն ուսմամբ ու գիտութեամբ միայն կարէ փրկուիլ, թէ այդ փրկութեան ժամն պիտի հնչէ այնչափ կանուխ՝ որչափ շատ ունենամք բարեկիրթ մայրեր ու հայրեր, մանաւանդ մայրեր, զի նոքա պիտի պատրաստեն ապագայն. կը հաւատայ թէ իգական սեռի դաստիարակութիւնն աւելի կարևոր է քան զարականինն. զի տղայ մի դաստիարակել՝ ասել է անհատ մի պատրաստել ապագային համար, իսկ աղջիկ մի դաստիարակել՝ ասել է մի մայր պատրաստել, ասել է մի ամբողջ ընտանիք աղքատութեան ճիրաններէն ազատել։ Եւ այսու ընկերութեանդ նպատակն աւելի վսեմ է քան զայլոցն։

Պիտի ունենանք անշուշտ Ձեզ հետևողներ, և թերևս անոնք գերազանցեն իսկ զՁեզ, այլ առաջնութեան փառքը միշտ Ձերն է։

Ո՛հ, դայեակ լոյս սփռել ուր խաւար կայ, ճշմարտութիւն քարոզել ուր նախապաշարում տարածուած է, հայրենասիրութեան հուրն վառել ուր անտարբերութիւն կը տիրէ։ Այսպէս ազգային փրկութեան մեծ գործոյն մէջ մի կարևոր մաս պիտի ունենաք դուք և պիտի պսակուին Ձեր աշխատութիւնք, և ազգն երախտագէտ պիտի լինի Ձեզ և ապագայն օրհնութեամբ պիտի յիշէ Ձեր անուններն։

Ընդունեցէք, Տիկնայք, մեր խորին յարգանաց հաւաստիքն

Դիւան Գործ. Ժողովոյ
Պէրպէրեան Սանուց ընկերութեան
Ատենադպիր — Ատենապետ
[illegible] — [illegible]

Առ յարգոյ Ատենապետ Գործ. Ժողովոյ Պէրպէրեան-Սանուց ընկ.

Մեծաւ շնորհակալութեամբ ընկալաք զնուէր դեռաբողբոջ ընկերութեանդ Պէրպէրեան-Սանուց, և հիացմամբ ընթերցաք Ձեր այն ազգասիրական մեծ զգացումներն ու հասուն դատողութիւնք, որք քաջ իսկ ցոյց կը տան թէ քանի՛ մեծ է հմուտ և մեծահանճար ուսուցչի մի մտաւոր ազդեցութիւնն ընդ իւր հովանաւորութեամբ դաստիարակեալ մանկանց մտաց ու սրտին վերայ։

Դուք առաջինն կը լինիք Հայ ուսանողութեան մէջ ազգային դաստիարակութեան մեծ գործին նպաստող, և անտարակոյս եմք թէ բոլոր ընկերութեանց մէջ Ձերն առաջինն պիտի հանդիսանայ ապագային, քանի որ նորա բողբոջներն դպրոցական յարկին հովանւոյն ներքև էն կ'ընձիւղին։

Երանի՛ է Ձեզ որ ի մատաղ տի-

ող կոխիք ճանչնալ Ձեր պարտիքն առ Հայրենիս և առ մարդկութիւն, և կրկին երանի Ձեզ, զի դանոնք գործադրելու համար նշանաւոր քաղկէ մի կառավարուիք․ Այնպիսի վիճակի մի մէջ, ուր ամենքը իւր ուսման կարէ զբաղիլ ևեթ, դուք ձեր Հայաստանցի քերց և եղբարց ալ ուսում տալու կը ճգնիք․ վսե՜մ գործ․

Գիտցէ՛ք որ Ձեր նուէրն անգին է մեզ համար, և Ընկերութեանս հովանաւորութեան ներքև գաւառական Հայուհիք պիտի զխնան երախտապարտ լինել իրենց դեռահաս եղբարց, ի դիմաց որոց առ այժմ ընդունեցէ՛ք մեր սրտագին շնորհակալիքն ու անկեղծ շնորհաւորութիւններն, նաև այն մաղթանքը, որով կ'ըղձանամք ազգօգուտ և բարեհամբաւ վարժարանիդ և ընկերութեանդ յարատևութիւն յապարէզ յառաջադիմութեան ի փրկութիւն հայրենեաց․

Մնամք յարգանօք
Ներ. Գործ. Ժողովոյ
Ազգ. Հայուհ. Ընկ.

Ատենադպիր Բ. Ատենապետ
Տէրունի Գուլթոյեան Զերքէֆխանճեան

1880 Մայիս 22
Իւսկիւտար

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ

25/13 մայիսի 1880

... Խմբագրապետ Տէր․

Պատուական Մասեացդ 2615 Թուոյն մէջ «Կիլիկիա» մակագրով հրատարակեալ յօդուածնիդ վերծանելու բարեբաղդութիւնն ունեցայ, որոյ պարունակութեանը չկայ մէկը որ ծանօթացած չըլլայ․ Ըսելի, դովութեան արժանի են «Կիլիկիա» մակագրին ներքև յիշատակեալ գործոցը և նպատակը․ Սակայն Ձեր այդ յօդուածին մէջ միայն դուք կը գովէք զԱրմենուհիս և զԱյլս, և այդ Հայուհեաց պատուոյն նախանձախնդիր ազնուափայլ օրիորդաց դերփերոյ հանճարը միայն դուք կը գեղեցկահիւսէք Ձեր լուրջ ակնարկովը․ Միթէ կրնա՞մ ես ալ արդարութեամբ գանէ Ձեզի վրայ ընդունիլ Ձեր այդ ներփողին արժանի ըլլալ որդեանց ընքանչելութեանն համար, յորոց միայն և եթ ականատես ըլլալու պատիւն ունեցայ եմ Մայիսի 11 կիւրակէի առաւօտուն մեծարելի բարեկամներէս միոյն շնորհիւ․ Այո՛, եթէ ներելի է ինձ ես ըսել, հազարաւոր գովաբանութեանց արժանի են անոնք, որոց այս բազմախորտ գործոյ վրայ տեսնուած ճարտարութեանը փոխարէն դժուարին է ինձ արդարև յղանալ և յայտցընել գեղեցիկ սեւեն այնպիսի մակդիրներ, որոց բարձրագոյնին արժանացած են իրենց հրապուրեցուցիչ և հիացուցիչ երկամբքն․ Այդ սքանչելի գծագրութիւնք, ըսել կուզեմ Հայաստանի գեղեցկաչէն աշխարհացոյցը Ձեր դրուատիքը կը բազմապատկէ, և աւելի հաւաստ ընծայել կուտայ ինձ միւս տեսչնեգործ չինուածոյ ընտրութեանցն ալ, որոց ամենուն համար համահաւասար գովեստներ կը կարդայիք․ Հայաստան կարծես անոր մէջ իւր վերակենդանութիւնը կաւետէ իւր երփն երփն և գեղեցկահիւս գիւքովն, ճարտարարուեստ գծագրիչի մը իբր նոր աշխարհին գծագրութիւն կը փայլի իր երփներանգ և զմայլեցուցիչ սաղնեգործութեամբը․ Գովեցի այն սատեն անարժանաբար․ և այժմ ո՞չ ապաքէն խրատունք տուած էք ինձ ի հրապարակի ես գովել զայնս, զորս պարտիմ, որովհետև իրենց այս մեծաքանչ չէնքերն, որ նման իրենց աննման հայրենեաց՝ տարբերութիւնք ոչ ոք կրնայ իբր քան մանրանչափ ի հեռուստ որոշել գծագրական կողմէն, հոս է ահա աւելի ճարտարութիւնը․

Հակիրճ խօսելով, Հայաստան իւր ամենասիրելի անուան ներքև երեք հանճարներու երանելի անուամբը և անոնց չնաշուք այն տաղանդին փառաւորուած է և փառափռած․ Կեցցեն անոնք և անոնց նման ազգասէր և հայրենասէր Հայուհիք, որք իւրեանց քրտնաջան և արդարև անձնանձիր աշխատութեամբն այսպիսի նուիրական գործոց և յիշատակութեանց պսակած են իրենց անձը և հաստատած են այժմէն ալ ապագայն Հայոց համար տուած վկայութիւնը․ Հայն է հանճարեղ, այո՛, ինչպէս որ և դուք կը խոստովանիք․ Ներեցէ՛ք ... Տէր, կուզեմ խօսք քիչ մը յառաջդիմութեան վրայ դարձնել․ Հայը աններելի թերութիւն մը ունեցած է ի սկզբան իր անտարբերութեամբը, որով այսօր արևմտեան ժողովրդեան գործելու մասին ունեցած գիտութիւնները չէ խորհած, այսինքն է մեքենայն և այլ արուեստ․ բայց ի՞նչ պէտք է ընել մեզ ուրեմն հիմայ, ասոր կաս է խնդիրը․ Հայուն ունեցածը այսօր կրնայ համարուիլ․ բայց եթէ չիշխե՛ն բանիւրով ժամանակաւ չըլլանք, մանաւանդ անոնց համար մեր միտքը չյօգնեցնենք, վաղն՞ալ անշուշտ Հայունն է 19րդ դարը․ Ահաւասիկ այս կէտը ամեն Հայ իմացնել մտածելու և խմանալու է․ ուրիշին սպասելու չէ այս խորհուրդը և անոր գաղափարը, քանի որ խնդրականութիւնն ամենուն մէջ կը տիրէ․ Ցայտնապէս զխաէ աշխարհ թէ վէպասանութիւնք և օտար պատմութիւնք մեր օրական պարէնը չեն հայթայթեր և ոչ ալ մեր ապագայն կը ճշդեն․ գիտութիւնն ու արուեստն է որ պիտի ապահովեն զմեզ․ Ըսածի ամենէն առաջ ազգին ուսմանն ու գիտութեանը ծառայութիւն մատուցանող տարրներէն, թէ՛ յօրինիչներէն, թէ՛ թարգմանիչներէն, և կամ ճեմարաններէն, որոց ամեն առեն երախտագէտ մնալու պարտաւոր է ազգը, կը խնդրուի որ փոխանակ առ այժմ անհրաժեշտ չհամարւող գրքեր թարգմանելու և յօրինելու, աւելի աղէկ կըլլան եթէ քիչ մ'ալ բնագիտական, տարրաբանական և ասոնց նման գիտութեանց վրայ դարձնեն իրենց աչքը․ վասն զի այսօր միայն վարժարանը չէ որ ազգային ուսումն ու գիտութիւնը կուտացանէ, այլանկէ դուրս շատեր կը գտնուին․ թէ՛ արուեստաւորք և թէ գործաւորք և արհեստաւորականք, որք գաստատելի պէտք չունենալով կըրթան իրենց կարդացածին իմաստը փոքր ի շատէ հասկնալ և որք միտում ունին գործնական տեսականներն հետ խառնել և այնու հետզհետէ նորանոր գործքեր թերևս հեղինակել, ինչպէս որ կ'առնէ Եւրոպա․ այս է ահա Հայուն 19րդ դարն ալ․ Բայց մեր այս խնդրոյս դէմ ո՛և է առարկութիւն մը չըլլալու համար կանխաւ պարտիմ դիտել տալ՝ թէ նա որ պիտի յօրինէ, պէտք է հասկնէ իր յօրինած գիտական գրքին ի բաց քանի չիր հատուածներուն ամեն պատճառները, անոնցմէ և ոչ մին ի բաց թողլով․ զի պէտք է խոստովանիլ թէ արդարև կը գտնուին այնպիսի հեղինակութիւնք, որոց անուններ հարկ չէ յիշեցնել այժմ, որոց հատուածներէն ոմանց մէջ անոնց ոչ ոգին և ոչ ալ պատճառները տեսնուած է․ ընդհակառակն լրիկ մթին անցուցած են այն կէտերը՝ որոց համար քանի մը տող մէկ պատճառ մը յաւել բերուած է, որով ընաւ օգուտ մը չպատասխեր այն գրքէն, և այսպէս ահա միայնակ հատուածոյ յարգն ալ կորսուած է․ այս տեսութեամբ աւելի աղէկ է թարգմանել քան թէ յօրինել․

Ըմենք ալ այնպիսի լեզու մը ունինք, որ իրօք մի միայն Հայկական գրաբառը ծաղկեցնելու ծառայած են․ Նախ ասոնց լեզուն պէտք է թարգմանել և ապա իմաստը ըմբռնել․ մանաւանդ անոնք, որոց մէջ դժբաղդաբար յափշտակական հաշիւներ կը պարունակին․ Ըստ իս՝ եթէ գիտութեանց գրքերն գրաբառախառն աշխարհիկ լեզուաւ յօրինուին կամ թարգմանուէին՝ աւելի աղէկ չէ՞ն ըլլար․ ահա ասոր համար անոնք կը գնեն ու կը դիզեն․ անոնք ալ ուրեմն անցնելով կամ խելով կը սարսափեն անոնց գաղափարէնը կամ անդրսիտելը կը զնել․ Եւրոպացիք եթէ նոր հեղինակութիւն մը տեսնելու ըլլան՝ անմիջապէս կը թարգմանեն զայն իրենց լեզուին և այսպէս կը փաճառեն կարծեմ՝ իրենց դրամը իրենց ազգին մէջ մնալու համար․ Արդ․ քանի որ անոնք այսպէս կ'ընեն․ միայն Հա՞յը պէտք է որ իր դրամը իր ազգին մէջ չպահէ, և ինչո՞ւ չպահէ, քանի որ յաջողակ թարգմանիչներ ունի Ազգը, և իր գրատուններէն չճոխանան, ինչո՞ւ Հայ ազգն ալ յառաջադիմելով անոնց նմա՛ն դանէ իր կրցածին չափ նորանոր գիտութեր չ՚ունենայ․ Շատերուն քով տեսած եմ թէ կարևոր թանկագին գրոց մեծագոյն մասը Եւրոպական լեզուով է, այն ինչին տարբերութիւնը, միւսին բնաբանութիւնը և այլն, որոց ամեն մէկուն համար մէկ մէկ արժէ հաւաչներ դուրս ելած են և կ'ելլեն տակաւին չատեւեսուն բերանէն․ ահա ասոր համար Հայերէն հեղինակութիւնք գրավաճառ տուներուն մէջ չորցած կը մնան և չեն վաճառուիր․ Ըսենք թէ անոնք որ օտար լեզուաց տեղեակ են կը կարդան․ բայց այն որ իր լեզուն միայն կը հասկնայ՝ նա ի՞նչ պիտի ընէ․ անշուշտ այն հարցմանս վրայ մեր սիրելի թարգմանիչք իրենց ուշադրութիւնը հրաւիրելու չպիտի զլանան․ Մեքենայն ըսի․ ի՞նչ է արդեօք անոր ճարտարութիւնը․ քննենք այս տեղ շոգեշարժ մեքենային ձևոյն մեքենային ունեցած տարբերութիւնը․ Շոգեշարժ մեքենային շոգւոյ զօրութեամբ և իւր ստղնակին և արտակարդունքին, գլանին և մխոցին շնորհիւ, որք գլխաւոր մասերն են և գրեթէ մեքենային կը կազմեն, միջա թաչարան մը կամ անիւ մը դարձնելու կը ծառայէ․ ուրիշ մը ուրիշ բանի մը համար, որ քիչ շատ ամենուն ծանօթ է․ Մեքենային վերջապէս մի և նոյն բանը կը գործէ միօրինակ կերպով ինչ բանի համար որ սահմանած են զայն միայն և չինած են զայն ձեռքերը՝ ըսել է թէ մեքենային ճարտարութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ գիւտութիւն, արագ գործադրութիւն, և անանոր ալ մի և նոյն կրող բազմապրծութիւնը․ Իսկ կրնա՞մք արդեօք այսպիսի նշանաւոր գործոյ համար խօսքին մէկ քանի մեքենաներ չինել, զայն գայեսնելու հարկը եթէ աւելի գործողութիւն կամ մեքենայ պահանջէ՝ ի մէնջ նոյն բանը ՚ի հանգէս ածելու համար․ Անտարակոյս ոչ․ ուրեմն նոյն բանը հանճարոյն ու ձեռքը պիտի չինեն․ Ահա սասիկ երեք սքանչելի մեքենայնքներու ճարտար գործիչները՝ իրենց չքնաղ հանճարովն՝ Ձեր և հաչակաւորն Օղեքինաւ արժանաւոր գովեստները կ'առուն և կը վայելեն, որոց մին՝ միւսէն առաւել կամ նուազ ճարտարութեամբ չը չարժելով հանճարեղ հանդիսացած են նաև օտարին առջև․ Արդ քանի որ մեքենային ստեղծողը հանճարն է՝ տեսէ՛ք ուրեմն, քանի՛ պիտի փառաւորուէր Հայը և պիտի գերազանցէր ցեղաչութ եթէ ժամանակաւ նախապաշարական արիութեամբ հեռաքրքիր ըլլար այսպիսի հրաշալեաց, որպէս այսօր անոր դաղդջին ձեռքերը կը գործեն միայն ուրաց մեքենայէն տարբերութեան․ մինչդեռ նա սահմանափակ կը չարժի իր ամեն չարժումներուն մէջ․ Երանի՛ որոց ձեռքերը օր մ'ալ մեքենայներու ծրագիրներ գծէին․ ահա և երանի՛ Հայուն յայնժամ․ Զանխմայլ ինչ խմբագրապետ Տէ՛ր, խօսելու, զի դուք ըստ արժանւոյն կարդացած էք Ձեր յօդուածին մէջ յօգուտ դասախօսութեան յառաջադիմութեան Ազգիս պէտք եղած ամեն յորդորներն՝ որով Ձեր փայլուն ու եռանդն լեզուն կը ցուցանէք անոր մէջ․ Փաչաչյա եղէ՛ք ... Տէր, այդ բարենպատակ գործոյն յաջողութեանը, զի Հայ ազգը առօր իւր յառաջդիմութիւնը աշխարհի ցուցած է․ և քանի որ այսպիսի սրբազան նպատակի մը ծառայող ձեռներէցութիւնն ալ յառաջդիմական է, անշուշտ իր անձը սորա վրայ նաև պիտի ցուցանէ, որուն մասին վստահ լինելով հանդերձ՝ շնորհակալութիւնս ընդունեցէ՛ք ... Տէր, ներկայիս անկեղծ մը շնորհերնուդ համար․ * * *

ՌՈԴՈՍԹՈՅ

12 մայիս 1880

... Խմբագրապետ․

Այս ձմեռ իւր ծանրութեամբն խիստ նեղեց և ճնշեց քաղաքս իւր շրջակայներովը․ Արդէն Ռուսաց արշաւանաց երեւէն գիւղերն ու ագարակներն ամայացած և քանդուած էին, անդ այն բնակիչք ցիրուցան եղած, վերադարձողներն ալ իրենց պէտք եղածն ընելու միջոցներէ զուրկ, հետևապէս իրենց ալ թշուառութեան պատճառ․

Քաղաքացի հողագործներն ձեռքին ի ծոց՝ դժնդակ օդերուն մեղմանալուն սպասելէն, սպասելէն․ արհեստաւորք և վաճառականք հաշխանդեալ վիճակի մէջ, աղքատք օր քան զօր աւելցան և չատերը կենսական օրերնին կանցընէին, նախկոյս կարելի եղածին չափ աշխատելու հոգերը պարապ չէզել․ Ուստի վերաբերեալ ամեն բան սուղ, 60 փարա 2 ղրուշ եղած ալիւրներն 2—3 ղրուշի ելան, և եթէ Օտէսայի ալիւրներն չհասնէին, անտարակոյս մեծ սով տիրած էր քաղաքիս և շրջակայից մէջ․

Անձրևի պէտքն զգալի եղաւ այլեւ մէջ, ուստի և աղօթիւք խնդրեց զայն ժողովուրդն Աստուծմէ, և առատապէս փչեց մանաւանդ ներկայ ամսոյս մէջ, որ կարի յոյժ օգտակար եղած է, և ներկայն ապագայի գեղեցիկ յոյսեր կուտան․ Կառավարական վիճակին դաշ եմք ընդհանրապէս, բայց մասնաւոր դժգոհութեան սաքիծ եղող դէպքերէ և անտեղութիւններէ, որոնք կառավարութեան հըռչակութենէն կախումն ունին, թէպէտ և նա ոչ անփոյթ կը յայտնի․

Համեցէք, Տէր, այս քանի մը տողերս զետեղել ազգօգուտ թերթերնուդ միջն մէջ․ * * *

ԲԱԼԱ

23 ապրիլ 1880

... Խմբագիր

Ազգային ո՛և է անհատ որ մի քիչ սէր կը տածէ իւր ազգակցաց և մանաւանդ հայրենեաց վրայ, չկրնար առանց արտասուք կաթեցնելու միայն հանդիսատես լինել իւր հայրենակից եղբարց կրած նեղութեանց և թշուառութեանց․

Մանաւանդ պէս Բալու գաւառս Հայ հասարակութեան կրած դժբաղդութիւնները կուզեմ արտայայտել, որ վերջին սարսափելի պատերազմէն ի վեր անզի ունեցաւ, այսինքն կողոպտուեցաւ, չարչարուեցաւ և անհամար վըշտաներու ենթարկուեցաւ, հանդերձ անձնական զրկողութեամբ․ Թողումք հարկահան պաչտօնեից գործած չարիքներն, որ երբ տէրութեան տուրքերն հաւաքելու պաշտօնով գիւղերը կը չըէին, միթէ ո՛ կարող է յիշել թէ զի՛նչ կը գործէին տառապեալ ժողովուրդին մը․ ուստի այդքան ժողովուրդը փոխարէն այնչափ վնասուց՝ դատասորի մ'այն է Վ. Բօտխնքրայ դպասեան անհամեր կ'ըսպաէ, որպէս զի կրած անիրաւ զրկանքներն յիշեալ Բօտխնքրայ շնորհիւ կարենար դարմանել․ սակայն աւա՛ղ, որ այդ յուսացածներն ալ ապարդիւն եղաւ, քանզի Բօտխնքրը ոչ Բալու գաւառը մուտ գործեցին, և ոչ ալ հարստահարեալ մը խնդիր և բողոք նկատողութեան առին, ահա սոյն կոչտրական Բօտխնքրը ինչ արդիւնք որ ընծայեցին, նոյնը ընծայեցին նաև ազգային քօմիսէրը․

Ազգային բարեխնամ Վարչութենէ կարէ իմ թէ ազգին չաչալէ և օգտակար գործերովը կ'զբաղի․ և նոյնին խառպալ ըլլոնեան համար փութալով կը գործէ․ սակայն ուրեմն գիտնալ ուզեմ թէ իրենց ուղղած քօմիսէրները արդեօք իրենցմով արդիւնք մը չահեցա՞ն․ վերջապէս անկեալ հաշտահարիւրց խնդիր և բողոք 'ի նկատի առնուեցա՞ն․ ահա այս ամենը Վարչութիւնը ուղեց գիտնալ, թէ սակ բանիւ ազգային պաշտօնն ըլլալ կ'աշէ․ թող միանգամ անհարկ մը ձգէ այնպիսի անփորձ ժողովրդի մը վերայ, թող կ'ըսեմ միանգամ հայեացք մը ձգէ, և տեսնէ թէ պատերազմէն 'ի վեր ո՛ր աստիճան թշուառացած, եթէ ոչ, այսպիսի լռիկ խօսքով թշուառ ազգայինքս ոչինչ կը շահին․

... Տէր, այս տողերը գրելու վըշտացին ցաւերէն քանդատեալ ստիպուած եմ գրել, վասն զի այսօր ժողովրդեան մեծ մասը իրենց նախկին սեպհականութեանց զրկեալ, և չատերը մերկ և յուսահատ լերին աղքատութեան ենթարկուելով իւրեանց օրական ապրուստին հայթայթելու անգամ անկարող վիճակի մէջ կը գտնուին, ո՞չ ապաքէն սոցա այս ամեն թշուառութիւնք պատերազմի և կեղեքմանց ծընունդն են․ Ուստի այս մասին հարկ համարեցայ Ձեր ընկերացոյց փոքր 'ի չատէ տեղեկութիւն տալ․ ժողովրդեան այն մասը որ աղքատութեամբ կը տառապի, մինչ առ այժմ հարկադրուածէն իրենց ընչին ունեցածներէն փոյթ յարդ և այլն վաճառել, և մի քանի դրամ սատանալով անխնայաբար իրենց հարկատուր պարտիքը կը գործածէին․ այնքան հայ կանուին․ Ակայն ըլժբաղդաբար մի քանի օրէ 'ի վեր է որ նոյն ձեռնարկը ընելով ալ ոչինչ պիտի չահին․ քանզի Մէժլիսէ դրամը գրեթէ բնաւ չը գործածուիր, հինգնոցը միկ դուչիկանի արժողութեամբ ընդունելու կը հասնծին, վասն զի անցիլոյն մէջ թղթադրամին և արծաթին մնացը արդէն համարումին տասնեցաւ․ և ո՛վ չը կարծէր թէ սորին մնալն ալ պիտի սաանէ․ ահա այն երկրին պաշտօնեայ ըլլալով ամեն մէկ խաղութեներ, այսինքն հացագործաց նորարդաձաւից և այլն ամենը փակած են, գրեթէ բնաւ առևտուր չըլլար, մեծ խռովութիւն և աղմուկ որ անպատմելի է․

Ուստի ... Տէր, ժողովրդեան այդ աղքատ մասը որ օրըստ օրէ պիտի հայթայթէր իւր զաւակաց պարէնը, երևակայէ մի անգամ թէ ո՛ր աստիճան ողբալի վիճակի մէջ է․ զի եթէ մի քանի լումայ ալ ձեռք բերէ, դարձեալ պիտի չը կարողանայ իւր հարկաւոր պէտքը հոգալ, այսինքն հացագործէն հաց առնել, որպէս զի զաւակունքը սովամահ չը լինին․ ահա սոյն ցաւալի խղճութեանց արդիւնաւոր կէտի մը կայացնելը Բ. Դրան գթութեանը կը յանձնեմք․

Խնդրեմ ... Տէր, համեցէք ներկայս Ձեր ազգօգուտ օրաթերթին միջն մէջ հրատարակել 'ի լուր ազգատիրաց, թողով զմեզ յաւերժ երախտապարտ և շնորհակալ Ձերում ազգասիրութեան․

* * *

ՃՇԳՐԻՏ ՊԱՏԿԵՐՔ
ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԱԶԳԱՅՆՈՑ
ՎԻՄԱԳՐԵԱՑ

Անդրանիկ Աստուածատուրեան

Սոյն նկարիչը՝ որ Ազգային մատենադարանի մրցման մէջ ճարտար դասերուն առաջին մրցանակի արժանացած է, այս անգամ թէ՛ 'ի Թուրքիա, թէ՛ 'ի Ռուսիա, թէ՛ 'ի Հնդիկս և թէ այլուր գտնուած կենդանի և մեռեալ յիշատակելի Ազգայնոց պատկերներն հաւաքելով վիմատիպ 'ի լոյս ընծայեց․

Բաղդատութեան արժանի է յիշեալ էֆէնտին՝ որ մատուցիր է նաև Ազգիս նշանաւոր եկեղեցականներուն, արդի Խմբագրապետաց, Տպագրապետաց և համբաւաւոր դասախօսներուն պատկերները 'ի լոյս ընծայել, որ վարժարանաց, Ազգ. ընկերութեանց գրասենեակներու և ամեն Հայ տան սրահներու զարդ ըլլալ կրնայ համարուիլ․

Զգոյշն ազգայինք պէտք է փութան սոյն պատկերներէն գնել, զի դժբաղդաբար պատճառաւ մը խիստ սակաւաթիւ տպուած են․

Գինը խիստ չափաւոր 10 դահեկան․

Կեդրոնատեղին է մեր գրատունը․ Վաճառ Յ. Մուրատեան

21 մայիս 1880 Կ. Պոլիս
Միհրան Զարուն թիւ 57
Մարգարեան գրատուն․

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՄԱՅԻՍ 4 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՅԻՍ 31

ՊՈՍՖՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	[illegible]	Թիւ
11	Ենիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Սթէնիա. Պօյաճըքէօյ. Ռումէլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտ գիւղի չօգանումին հետ ոչինչ հաղորդակցի.)	33
12	Ենիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Պէպէք:	34
12 45	Ռ. Ա. Գավաղէն Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. (Ուրբաթ օրերը Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ):	18
2 30	Մէզարպուրնու. Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Սթէնիա. Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	33
3 15	Ենիմահալլէն Մէզարպուրնու. Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւուտքէօյ, Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	34
5	Ենիմահալլէն Մէզարպ. Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիք. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	13
6 15	Ենիմահալլէ. Պիւյիւք. Թարապ. Պէյքօզ. Ենիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Ռ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւտար:	4
8	Ա. և Ռ. Գավաղ. Ենիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պիւյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Ենիքէօյ. Էմիրկեան. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. (Ուրբաթ օրերը Սթէնիա):	20
10	Մէզարպուրնուէն Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Ենիքէօյ. Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	19
	[illegible]	
11 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ:	2
11 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ:	25
12 15	Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ:	19
1	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	2
1 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ:	25
2 30	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչեշմէ. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ. (բայց ուրբաթ է):	19
10 15	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ:	21
10 45	» » »	4
	[illegible]	
11 15	Պէյքօզ, Չուպուքլու. [illegible] փաշա մահալլէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք:	21
11 15	Արնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Գապաթաշ:	4
12	Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ, Չուպուքլու. Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին):	17
4 30	Պիւյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ, Չուպուքլու. Ի. Փ. մահալլէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք. Գապաթաշ: (Բայց Ուրբաթ է:	20
3 45	Պէյքօզ, Չուպուքլու. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք. Գապաթաշ:	21
8 15	Պիւյիւքտէրէ Պէյքօզ. Չուպուքլու. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Իսկիւտար (Ուրբաթ օրերը [illegible] փաշա մահալլէսի):	25
9 15	Վանիքէօյէն ուղղակի կամուրջ:	2

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	[illegible]	Թիւ
12 15	Գապաթաշ. Իսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկեան, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պիւյիւք. Ենիմահ:	4
1	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Մէզարպ. Պիւյիւք.	33
2	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնվ. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Սթէնիա. Ենիք. Թարապ. Պիւյիւք. Մէզպ. Ենիմ.	34
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պիւյիւք. Ենիմահալ.	18
5	Գապաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչեշմէ. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկեան. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պիւյիւք. Մէզարպուրնու. Ենիմահալլէ. Գավաղլար.	20
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտ. Ռ. Հիսար. Պօյաճըքէօյ. Գանլըճա. Ենիքէօյ. Թարապիա. Պիւյիւքտէրէ:	25
8 15	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտք. Պէպէք. Ռ. Հիսար Միրկիւն. Ենիք. Թարապիա. Պիւյիւքտէրէ Մէզարպուրնու:	19
10	Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պիօյիւքտ. Մէզարպ. Ենիմահ:	33
10 40	Պէշիկ, Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պօյաճըքէօյ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պիւյիւքտ. Մէզարպ Ենիմ.	18
11 10	Պէպէք Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Սթէն. Ենիք. Թարպ. Պիւյիւք. Մէզար. Ենիմահ:	20
	[illegible]	
12 15	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտք:	2
12 45	» »	25
2	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ (Բայց ուրբաթ է):	19
9 30	Գապթշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Արնվ.	21
10 15	Գապաթաշ Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ.	4
11 5	Գապթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք:	19
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ.	4
	[illegible]	
2 15	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուպուք. Պէյքօզ. (Ուրբաթ օրերը [illegible] փաշա մահալլէն ալ երթայ):	21
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկ. Վանիքէօյ:	2
9 30	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուպուք. Պէյքօզ, Մէզարպ. Ռ. և Ա. Գավաղ: (Ուրբաթ օրերը ժամ 10ին):	17
10 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի, Ա. Հիս, Գանլ. Չուպուք, Պէյքօզ, Թրպ, Պիւյիւք: (Բայց ուրբաթ է):	34
11 10	Գուզկ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտիլ Ա. Հիսար, Գանլճ. Չուպուք. Պէյքօզ:	21
11 10	Գապաթ. Գուզկ Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնաւուտք.	2

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Գերմանիոյ մէջ դաստիարակեալ Անգղիացի երիտասարդ մը, Պ. Լ. Լէքան, որ Կ. Պոլսոյ մէջ հաստատուած է, կը փափաքի թէ՛ Անգղիերէնի և թէ՛ Գերմաներէնի՝ դասեր տալ: Պէտք ունեցողը պէտք է դիմէ Պ. Ալիքսան Սատուրեանի Անգղիական գրատունը, Ղալաթիոյ Աշտարակին ներքև:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ. Նորայր Բիւզանդացւոյ Գաղղիերէն—Հայերէն ընդարձակ բառարանին տպագրութիւնն սկսած է. առաջին, երկրորդ, երրորդ և չորրորդ թերթերն արդէն հրատարակեցան: Առ այժմ կանոնաւոր կերպով շաբաթը մէկ թերթ կ'ելնէ, քանի մը շաբաթ յետոյ երկու թերթ ելնել սկսի: Նոքա որք բաժանորդ չեն գրուած և չեն կրնար մի անգամ ընդ միշտ մէկ ու կէս ոսկի վճարել, կրնան թերթ առ թերթ գնել, որ 60 փարա է:

Գլխաւոր մթերանոցն է Ֆրէնկեան գրավաճառանոցը. կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով. Արշակ Էֆէնտիի թղթավաճառանոցն ի Ղալաթիա. Ալիքսան Սատուրեան Էֆէնտիի Անգղիական գրավաճառանոցն ի Ղալաթիա, Հէնտէկ Սօգագը, Աշտարակին տակը, Նոյնպէս Պ. Վայսի քով, ի Մեծ փողոցն Բերայի:

ՆՈՒԱԳՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆՔ

Թիւ 8, 9, 10.

Բովանդակութիւն

Լաւա, Քրիստոս յարեաւ, և Նկարիչն.

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառաց քով, գին մէկ տետրին 2 ղրուշ մեծիտ. իսկ 24 թուոց բաժանորդագինն 40 ղրուշ:

Ա.
ՀԱՄԱՌՕՏ ՀԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱԶԳԱՑ ԵՒ ՅՈՒՆԱՑ

Յօրինեաց Հ. Ներսէս Ճնտպեան

Մինչև հիմա հրատարակուած Հին ազգաց համառօտ պատմութիւններուն ամենէն ընտիրն է Վ. Գեր. Հեղինակին՝ Արեւելեան պատմութեան մասին առաջնորդ բռնած է Փ. Շմիթ Անգղիացի երեւելի պատմագէտն և Կուլիէլմօ Բիւց Գերմանացին. իսկ Յունաց պատմութիւնը Թ. Հանէքի խառնացոյն յօրինած պատմութենէն համառօտած է: Դասատուաց և աշակերտաց դիւրութեան համար իւրաքանչիւր ազգի պատմութեան վերջը ժամանակագրութիւնն ալ աւելցուցած է:

Կը գտնուի Մխիթարեանց գրատունը և ամեն Հայ գրավաճառաց քով: Գին 2 1/2 ֆրանք:

Բ.
ԱՌՁԵՌՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ

Յօրինեաց Հ. Ներսէս Ճնտպեան

Համդերձ յաւելմամբ աշխարհական և եկեղեցական ժամանակագրութեան Հայոց:

Կը գտնուի Մխիթարեանց գրատունն ու ամեն Հայ գրավաճառաց քով: Գին 2 ֆրանք:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գրեց

Պ. Հայրապետ Շահվէրտեան

Դասատու Թուաբանութեան

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Կը ծախուի Ենի—ճամի, Զինճիրլիքիւյու ճատտէսի Թիւ 2 Ս. Ղուկասեան գրատունը և ուրիշ գրավաճառաց քով: Գին 1 ֆրանք:

ՄԻՀՐԱՆ ԱԲԻԿԵԱՆԻ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ԳՈՐԾԵՐԸ

Կիւլթէսթէի մանտռրէրալթը րէսմիյէ վէ զայրը րէսմիյէ. որ հինգ տետրակ գրով ձեռագիր նամականի մ'է, և ամեն տեսակ պաշտօնական ագերսագիր ու նամակներ նաև պիտանի ճառեր կը պարունակէ: Գին 6 ղրուշ:

Տարերք օսմանեան լեզուի, որ Օսմ. լեզուի յատուկ Թուրք, Պարս. և Արաբ. քերականութիւն մ'է գին 5 ղրուշ:

Հատընտիր քաղուածք Օսմ. Պարս. և Արաբ. լեզուի, հանդերձ թարգմանութեամբ. Գին 3 ղրուշ:

ՇԱՐԺՄՈՒՆՔ
ԵՐԿՆԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆՈՑ

ԳՐԵՑ

Բժշ. Յակոբ Հ. Ճէհիճեան

ԳՈՐԾ Ա.

Հայ ուսանողաց ընկերութեան Բաղերդեան վարժարանի

Արամեան տպարանէն 'ի լոյս ընծայեալ և 72 էջէ բաղկացեալ ժողովրդային յոյժ օգտակար բանախօսութիւն մ'է, որոյ լեզուն խիստ պարզ և դիւրահասկանալի լինելուն, ամեն կարգի Հայ անհատ կրնայ մեծ օգուտ քաղել անոր ընթերցումէն:

Կեդրոնատեղին է Պօլիս Մէրճան փողոց Նօ. 33 Արամեան Պազարատար տպարանի գրատունը. կը ծախուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով, և Արշակ Յակոբ Էֆէնտիի վաճառանոցը 'ի Գին 100 փարայ:

Ն. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Եւ առաջնական ընթերցարան մանկանց համար

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

Երկրորդ տպագրութիւն

(Հեղինակէ Բարեփոխեալ)

Սոյն ընտիր դասագիրքը որ Ռուսահայոց մէջ մեծ ընդունելութիւն գտած և մինչեւ եօթներորդ տպագրութեան հասած է, Պոլսոյ աշխարհաբարի վերածուած և քիչ ժամանակի մէջ սպառած լինելով, երկրորդ անգամ տպագրուած է 40ի չափ գեղեցիկ պատկերներով զարդարուն և կարևոր բարեփոխութեամբք:

Կեդրոնատեղին է Արարատեան ընկերութեան գրասենեակը, Ղալաթիա, Կէօչէ-Օղլու-խան, Թիւ 11—12—13: Կը գտնուի նաև ամեն Հայ գրավաճառաց քով:

Գին 3 դահեկան արծաթ:

Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ կը լինի:

ՍԱՖՐԷՏ ՏԸ ՄԻՒՍԷ
ՆՈՐ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ

ՏԵՏՐ Բ.

Թարգմանեց ընտրանօք

Պետրոս Թէրզեան

Կը ծախուի Ս. Ղուկասեան գրատունը: Գին 2 ղրուշ:

ԸՆԹԱՑՔ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Պօտկէրալտ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Նախապատրաստական առաջին տարւոյ համար

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Գ. Ա. Մալճեան

Տիկին Բար-Բարբանթիէի սոյն դասագիրքն 'ի Հայ յեզլով, բազում պատկերօք զարդարուն և Արամեան տպագրութեամբ 'ի լոյս է ընծայուած: Կեդրոնատեղին է Արամեան գրատուն, Զաքմաքճըլար փողոց, Յակոբեան խան: Կը գտնուի նաեւ ամեն Հայ գրավաճառաց քով:

Գին 3 ղրուշ արծաթ

CHILDREN TEETHING

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՓ

Ցայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը դրեթէ չարունակ փորի ցաւ. փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն մնալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կունենան, մանաւանդ ակռայ հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կըստականան ամառուան տաք եղանակին: Սութինկ Շիրօբը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յուրախութիւն մեծ իր ծնողաց: Գործածողները շատ գոհ են: Ուղղորդ կրնայ փորձել. գինն արժան է. Նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անգամ դդալ. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

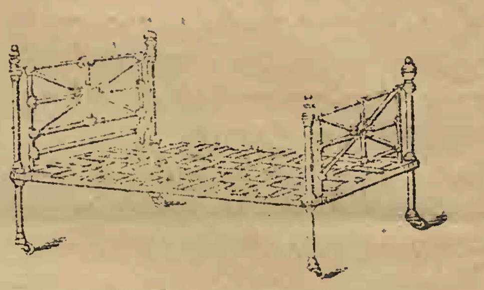

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ազնիւ և հաստատուն քարեօլաներ երկաթէ փարզքէ, աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իւթիններուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

ՕՃԱՌ

Ընտրչահոտ օճառ, մորթը կը կակուցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը վըր փըրի, տեսակը խիստ ազնիւ ու գինը շատ աժան է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

ՋՐՀԱՆ

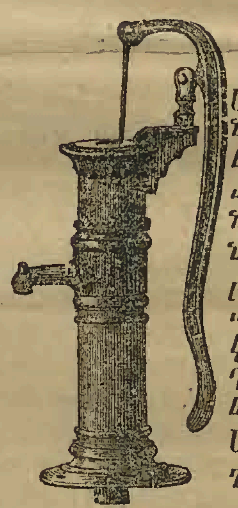

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթ թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորերու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ:

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըգճըլար Ճատտէսի Թիւ 198, Նորօ խան Մասիս խմբագրատունը. իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հաղորդակցաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յօհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամօղլեանց.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղիազար էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՌՈԴՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէյզեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Գրիգոր էֆ. Մսերեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ.
ՆԻԳՈԿԻԱ.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ն. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խարաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.
ԵԳԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղեւոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ՂԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ